

ODRŽIVO UPRAVLJANJE LOKALNIM EKONOMSKIM RAZVOJEM

Održivo upravljanje lokalnim ekonomskim razvojem

Ova publikacija nastala je u okviru projekta “Evropa sa nama: promocija EU vrednosti u jugozapadnoj Srbiji u kontekstu oporavka od COVID-19” koji je podržan od strane ambasade Nemačke u Srbiji. Projekat ima dva osnovna cilja – da unapredi kapacitete i znanja trenutnih i svih budućih pružalaca usluga i donosioca odluka na lokalnom nivou i da uspostavi mehanizam kontinuiranog učenja i izgradnje kapaciteta osoba koje zagovaraju javne politike u skladu sa EU vrednostima na lokalnom nivou.

Lokalni ekonomski razvoj

Zakonom o lokalnoj samoupravi („Službeni glasnik RS“, br. 129/2007) definisane su nadležnosti lokalne samouprave i u oblasti lokalnog ekonomskog razvoja, čime je stvorena zakonska osnova da jedinice lokalne samouprave aktivno sarađuju sa privredom radi sprovođenja navedenih nadležnosti. Navedenim zakonom, međutim, nije definisana obaveza niti je uređen način institucionalizacije saradnje, iako je drugim propisima predviđeno osnivanje različitih institucionalnih mehanizama saradnje jedinice lokalne samouprave i privrede. Naime, osnivanje, nadležnosti i način rada različitih institucionalnih oblika saradnje jedinica lokalne samouprave sa privredom definisani su Zakonom o zapošljavanju i osiguranju za slučaj nezaposlenosti („Službeni glasnik RS“, br. 36/2009 i 88/2010), Zakonom o socijalno-ekonomskom savetu („Službeni glasnik RS“, br. 125/2004) i Zakonom o privrednim komorama („Službeni glasnik RS“, br. 65/2001, 36/2009 i 99/2011 – dr. zakon).

Takođe, nekoliko donatorskih razvojnih programa i razvojnih institucija promovisalo je različite modele institucionalne saradnje jedinice lokalne samouprave i privrede. Tako je USAID (Američka agencija za međunarodni razvoj) preko programa MEGA (Municipal Economic Growth Activity) promovisala formiranje kancelarija za lokalni ekonomski razvoj u okviru uprava jedinica lokalne samouprave, kao dela administracije koji će se, pored ostalog, baviti saradnjom sa lokalnom poslovnom zajednicom. Osnivanje i rad kancelarija za lokalni ekonomski razvoj u Srbiji podržavali su i GTZ, UNDP i drugi. Isti programi su preporučivali i promovisali i osnivanje privredno-ekonomskih (poslovnih) saveta, koji su predstavljali savetodavna tela čiji je zadatak uspostavljanje dijaloga i aktivno uključivanje lokalne poslovne zajednice u kreiranje i sprovođenje politike lokalnog ekonomskog razvoja. Nacionalna alijansa za lokalni ekonomski razvoj (NALED) pokrenula je proces sertifikacije lokalnih samouprava sa povoljnim poslovnim okruženjem, kojim je u okviru definisanih kriterijuma postojanje kancelarija za lokalni ekonomski razvoj i privredno-ekonomskih (poslovnih) saveta bila obaveza jedinica lokalne samouprave, što je u velikoj meri navelo one koje su u ovom procesu učestvovala da kreiraju i ovaj mehanizam institucionalne saradnje. U vezi sa pravnim okvirom za uspostavljanje institucionalnih mehanizama saradnje između jedinica lokalne samouprave i privrede mora se imati u vidu i Zakon o privrednim komorama („Službeni glasnik RS“, br. 65/2001, 36/2009 i 99/2011 – dr. zakon), posebno uzimajući u obzir promene u „komorskom sistemu“ u Republici Srbiji i ukidanje obaveze članstva svih privrednih društava u privrednim komorama.

Nadležnosti jedinica lokalne samouprave u oblasti lokalnog ekonomskog razvoja kao pravni osnov za osnivanje i rad različitih institucionalnih oblika saradnje jedinica lokalne samouprave sa poslovnom zajednicom – Zakon o lokalnoj samoupravi Članom 20. Zakona o lokalnoj samoupravi („Službeni glasnik RS“, br. 129/2007) definisane su nadležnosti lokalne samouprave:

Grad/Opština, preko svojih organa, u skladu s Ustavom i zakonom:

- donosi programe razvoja;
- donosi urbanističke planove;
- donosi budžet i završni račun;
- utvrđuje stope izvornih prihoda opštine i način i merila za određivanje visine lokalnih taksa i naknada;
- uređuje i obezbeđuje obavljanje i razvoj komunalnih delatnosti (prečišćavanje i distribucija vode, prečišćavanje i odvođenje atmosferskih i otpadnih voda, proizvodnja i snabdevanje parom i toplom vodom, linijski gradski i prigradski prevoz putnika u drumskom saobraćaju, održavanje čistoće u gradovima i naseljima, održavanje deponija, uređivanje, održavanje i korišćenje pijaca, parkova,

zelenih, rekreacionih i drugih javnih površina, javnih parkirališta, javna rasveta, uređivanje i održavanje grobalja i sahranjivanje i dr.), kao i organizacione, materijalne i druge uslove za njihovo obavljanje;

- donosi programe uređenja građevinskog zemljišta, uređuje i obezbeđuje vršenje poslova uređenja i korišćenja građevinskog zemljišta i utvrđuje visinu naknade za uređivanje i korišćenje građevinskog zemljišta;
- donosi programe i sprovodi projekte lokalnog ekonomskog razvoja i stara se o unapređenju opšteg okvira za privređivanje u jedinici lokalne samouprave;
- uređuje i obezbeđuje korišćenje poslovnog prostora kojim upravlja, utvrđuje visinu naknade za korišćenje poslovnog prostora i vrši nadzor nad korišćenjem poslovnog prostora;
- stara se o zaštiti životne sredine, donosi programe korišćenja i zaštite prirodnih vrednosti i programe zaštite životne sredine, odnosno lokalne akcione i sanacione planove, u skladu sa strateškim dokumentima i svojim interesima i specifičnostima i utvrđuje posebnu naknadu za zaštitu i unapređenje životne sredine;
- uređuje i obezbeđuje obavljanje poslova koji se odnose na izgradnju, rehabilitaciju i rekonstrukciju, održavanje, zaštitu, korišćenje, razvoj i upravljanje lokalnim i nekategorisanim putevima, kao i ulicama u naselju;
- osniva robne rezerve i utvrđuje njihov obim i strukturu, uz saglasnost nadležnog ministarstva, radi zadovoljavanja potreba lokalnog stanovništva;
- donosi osnove zaštite, korišćenja i uređenja poljoprivrednog zemljišta i stara se o njihovom sprovođenju, određuje erozivna područja, stara se o korišćenju pašnjaka i odlučuje o privođenju pašnjaka drugoj kulturi;
- stara se i obezbeđuje uslove za očuvanje, korišćenje i unapređenje područja sa prirodnim lekovitim svojstvima;
- podstiče razvoj turizma i stara se o njemu na svojoj teritoriji i utvrđuje visinu boravišne takse;
- stara se o razvoju i unapređenju ugostiteljstva, zanatstva i trgovine, uređuje radno vreme, mesta na kojima se mogu obavljati određene delatnosti i druge uslove za njihov rad;
- upravlja imovinom opštine i koristi sredstva u državnoj svojini i stara se o njihovom očuvanju i uvećanju;
- podstiče i pomaže razvoj zadugarstva;
- obrazuje inspeksijske službe i vrši inspeksijski nadzor nad izvršenjem propisa i drugih opštih akata iz nadležnosti opštine;
- uređuje i obezbeđuje upotrebu imena, grba i drugog obeležja opštine. U oblasti lokalnog ekonomskog razvoja, jedinica lokalne samouprave, u skladu sa Zakonom o lokalnoj samoupravi, obavlja sledeće nadležnosti i funkcije:
 - donosi programe i sprovodi projekte lokalnog ekonomskog razvoja,
 - stara se o unapređenju opšteg okvira za privređivanje u jedinici lokalne samouprave,
 - realizuje proces strateškog planiranja i projektnog planiranja lokalnog ekonomskog razvoja,
 - radi na ispitivanju mogućnosti za finansiranje razvojnih projekata,

- preduzima aktivnosti za podržavanje postojećih i privlačenje novih investicija,
- utvrđuje mere koje se preduzimaju u cilju razvoja poslovanja,
- vodi bazu podataka o resursima lokalnog ekonomskog razvoja,
- podstiče razvoj turizma na svojoj teritoriji i stara se o njemu,
- stara se o razvoju i unapređenju ugostiteljstva, zanatstva i trgovine,
- preduzima aktivnosti promocije lokalne samouprave.

Imajući u vidu nasleđe i činjenicu da se do donošenja Zakona o lokalnoj samoupravi jedinice lokalne samouprave nisu bavile lokalnim ekonomskim razvojem, privredom i unapređenjem uslova privređivanja, to je donošenjem istog zakona kreirana potreba za formiranjem institucija koje će se u okviru uprave jedinice lokalne samouprave baviti lokalnim ekonomskim razvojem, potrebama za uspostavljanjem odnosa sa lokalnom poslovnom zajednicom i kreiranjem navike za direktnu i kontinuiranu komunikaciju i saradnju lokalne samouprave i privatnog sektora, ali i potrebe za osnivanjem različitih institucionalnih oblika saradnje jedinica lokalne samouprave sa poslovnom zajednicom. Ipak, treba napomenuti da, iako su u nadležnostima definisane funkcije koje stvaraju potrebu, važećim Zakonom o lokalnoj samoupravi nije eksplicitno navedena nadležnost ili obaveza za uspostavljanje različitih oblika institucionalizovane saradnje sa lokalnom poslovnom zajednicom.

Savet za zapošljavanje jedinica lokalne samouprave

Zakonom o zapošljavanju i osiguranju za slučaj nezaposlenosti („Službeni glasnik RS“, br. 36/2009 i 88/2010) uređuju se: poslovi i nosioci poslova zapošljavanja; prava i obaveze nezaposlenog i poslodavca; aktivna politika zapošljavanja; osiguranje za slučaj nezaposlenosti i druga pitanja od značaja za zapošljavanje, povećanje zaposlenosti i sprečavanje dugoročne nezaposlenosti u Republici Srbiji.

Navedenim zakonom predviđeno je da se Savet za zapošljavanje osniva za teritoriju Republike (u daljem tekstu: Republički savet), a može se osnovati i za teritoriju pokrajine (Pokrajinski savet) i jedne ili više opština (u daljem tekstu: Lokalni savet).

Republički savet osniva Vlada, dok Pokrajinski i Lokalni savet može osnovati nadležni organ teritorijalne autonomije i lokalne samouprave. Lokalni savet koji se osniva za područje više opština sporazumom osnivaju nadležni organi svake od jedinica lokalne samouprave.

Republički savet je savetodavno telo koje osnivaču daje mišljenja i preporuke u vezi sa pitanjima od interesa za unapređenje zapošljavanja, i to:

- planovima zapošljavanja;
- programima i merama aktivne politike zapošljavanja;
- propisima iz oblasti zapošljavanja;
- drugim pitanjima od interesa za zapošljavanje.

Lokalni planski dokument iz oblasti zapošljavanja grada/opštine

Pravni osnov za donošenje Plana zapošljavanja je sadržan u Zakonu o zapošljavanju i osiguranju za slučaj nezaposlenosti („Službeni glasnik RS“, br. 36/09, 88/10, 38/15, 113/17 i 113/17 – dr. zakon) i Nacionalnom akcionom planu zapošljavanja za 2019. kojima je utvrđeno da nadležni organ lokalne

samouprave može, po pribavljenom mišljenju lokalnog saveta za zapošljavanje, usvojiti Lokalni akcioni plan zapošljavanja za jedinicu lokalne samouprave.

LAPZ-om se definišu ciljevi i prioritete politike zapošljavanja i utvrđuju programi i mere koji će se realizovati, kako bi se dostigli postavljeni ciljevi i omogućilo održivo povećanje zaposlenosti, a u izradi ovog dokumenta i definisanju ciljeva i prioriteta politike zapošljavanja učestvovali su socijalni partneri, relevantne institucije i ostale zainteresovane strane.

Ciljevi izrade LAPZ-a su:

- identifikovanje problema,
- prepoznavanje grupa s natprosečnim rizikom od nezaposlenosti i
- dizajniranje mera aktivne politike zapošljavanja kojima bi se delovalo na uzroke problema i smanjile razlike u pogledu rizika nezaposlenosti.

Ključna pitanja kojima se LAPZ bavi su:

- kakvo je stanje na tržištu rada u lokalnoj zajednici,
- šta je uticalo na takvo stanje,
- kakve su perspektive, koje su mere na raspolaganju,
- kao i koji će efekti biti postignuti

Strategiju zapošljavanja usvojila je Vlada Republike Srbije 25.02.2021. godine te je korisno prikazati sumarno ciljeve i mere predviđene Strategijom:

Vizija Strategije je razvijeno tržište rada koje omogućava pristup zapošljavanju pod jednakim uslovima za sve, a željena promena Inkluzivno tržište rada koje karakteriše puna i produktivna zaposlenost. Opšti cilj: Uspostavljen stabilan i održivi rast zaposlenosti zasnovan na znanju i dostojanstvenom radu

Posebni cilj 1. Ostvaren rast kvalitetne zaposlenosti kroz međusektorske mere usmerene na unapređenje ponude rada i tražnje za radom

Mera 1.1. Unapređenje uslova za razvoj kvalitetne radne snage

Mera 1.2. Povećanje isplativosti i kvaliteta rada

Mera 1.3. Podsticanje kreiranja poslova

Mera 1.4. Integrisanje korisnika usluga socijalne zaštite na tržište rada

Mera 1.5. Jačanje lokalne politike zapošljavanja

Posebni cilj 2. Unapređen položaj nezaposlenih lica na tržištu rada

Mera 2.1. Realizacija mera aktivne politike zapošljavanja

Mera 2.2. Unapređenje sprovođenja i kreiranje novih mera aktivne politike zapošljavanja

Mera 2.3. Unapređenje praćenja stanja i kretanja na tržištu rada i sistema praćenja i vrednovanja ishoda i uticaja mera aktivne politike zapošljavanja

Mera 2.4. Unapređenje položaja žena na tržištu rada

Mera 2.5. Poboljšanje položaja mladih na tržištu rada

Mera 2.6. Poboljšanje položaja osoba sa invaliditetom na tržištu rada

Mera 2.7. Poboljšanje položaja nezaposlenih Roma i Romkinja na tržištu rada

Posebni cilj 3. Unapređen institucionalni okvir za politiku zapošljavanja

Mera 3.1. Unapređenje zakonodavnog okvira

Mera 3.2. Jačanje kapaciteta nosilaca poslova zapošljavanja, unapređenje koordinisanog delovanja i dijaloga u oblasti politike zapošljavanja

U skladu sa Zakonom o zapošljavanju i osiguranju za slučaj nezaposlenosti, teže zapošljiva lica su nezaposlena lica koja zbog zdravstvenog stanja, nedovoljnog ili neodgovarajućeg obrazovanja, sociodemografskih karakteristika, regionalne ili profesionalne neusklađenosti ponude i tražnje na tržištu rada, ili zbog drugih objektivnih okolnosti teže nalaze posao. Posebno su ugrožena lica koja se istovremeno suočavaju sa više faktora ranjivosti/otežane zapošljivosti. Određenim merama aktivne politike zapošljavanja podstiče se ravnopravniji položaj ovih lica na tržištu rada.

Positivan trend smanjenja anketne nezaposlenosti pratio je i trend smanjenja registrovane nezaposlenosti u periodu 2015-2019. godine. Prosečan broj nezaposlenih lica na evidenciji Nacionalne službe za zapošljavanje (NSZ) u 2019. godini, koji iznosi oko 530 hiljada, smanjen je za oko 214 hiljada lica ili 28,7% u odnosu na 2015. godinu.

U Tabeli br 22 prikazana je struktura nezaposlenih lica u Republici Srbiji na evidenciji NSZ prema osnovnim karakteristikama – pol, obrazovanje, godine starosti i dužina traženja posla, kao i promene do kojih je došlo u periodu od 2015. do 2019. godine.

Tabela br 1. Učešće nezaposlenih na evidenciji NSZ po karakteristikama, 2015–2019

	2015	2016	2017	2018	2019	Промена 2019/2015
Незапослена лица	Број лица на евиденцији, просек					број
	743.158	713.153	650.573	583.099	529.508	-213.651
	Учешће у укупном броју, у %					процентни поен
Пол						
Мушкарци	48,8	48,5	47,9	47,1	45,8	-3,0
Жене	51,2	51,5	52,1	52,9	54,2	3,0
Образовање						
Лица без квалификација и нискоквалификовани (I и II)	31,5	31,9	32,7	33,3	33,6	2,1
Средњи ниво образовања (III и V)	54,5	53,8	52,9	52,1	51,8	-2,7
Више и високо образовање (VI-VIII)	14,0	14,3	14,4	14,6	14,6	0,6
Старост						
Млади, 15-29	25,6	24,6	23,0	21,6	20,7	-4,9
30-49	47,6	47,1	46,8	46,3	45,7	-1,9
Старији, 50 и више	26,8	28,3	30,2	32,1	33,6	6,8
Дужина тражења посла						
До годину дана	32,8	32,6	31,3	31,6	34,1	1,2
Дугорочно незапослени (дуже од 12 месеци)	67,2	67,4	68,7	68,4	65,9	-1,2
<i>Веома дуго незапослени (дуже од 2 године)</i>	<i>52,0</i>	<i>52,2</i>	<i>53,8</i>	<i>54,9</i>	<i>52,8</i>	<i>0,8</i>

Izvor NSZ

Број незапослених жена на евиденцији NSZ у 2019. години износио је око 287 хиљада лица, што је мање за око 93 хиљада (24,6%) у односу на период 2015-2019. године. Иако се број незапослених жена на евиденцији смањило током посматраног периода, уčešće незапослених жена у укупном броју незапослених лица се повећало за 3 п.п. – са 51,2% у 2015. на 54,2% у 2019. години. Разлог овог повећања уčešća жена је то што се незапосленост мушкараца у посматраном периоду смањила (око 120 хиљада лица или 33,1%) више него незапосленост жена.

Karakteristike nezaposlenih na evidenciji posmatraju se u odnosu na obrazovni nivo, godine starosti i dužinu traženja posla. Struktura prema obrazovnom nivou govori da je jedna trećina nezaposlenih bez kvalifikacija (33,6% ili 178 hiljada lica), sa srednjom školom više od polovine (51,8% ili oko 274 hiljade lica), dok završeno više i visoko obrazovanje ima 14,6% nezaposlenih (ili oko 77 hiljada lica). Starosna struktura nezaposlenih lica je nepovoljna: učešće nezaposlenih starijih od 50 godina iznosi 33,6% (ili oko 178 hiljada lica), dok mladi učestvuju sa 20,7% (ili oko 110 hiljada lica). Dugoročna nezaposlenost je karakteristika lica na evidenciji NSZ koja govori o tome da 65,9% lica posao traži duže od godinu dana. Povećanje učešća žena, lica bez kvalifikacija i starijih od 50 godina, kao i blagi porast učešća nezaposlenih koji posao traže duže od 2 godine, osnovni su trendovi kretanja strukture registrovane nezaposlenosti.

Broj nezaposlenih na evidenciji Nacionalne službe u decembru 2020. godine iznosio je 491.347 (272.877 odnosno 55,5% žena) nezaposlenih lica na evidenciji Nacionalne službe. U odnosu na prethodni mesec broj nezaposlenih je smanjen za 1.272 lica, odnosno za 0,3%, a u odnosu na decembar 2019. godine broj nezaposlenih na evidenciji se smanjio za 3,1%. Ukoliko posmatramo strukturu nezaposlenih prema obrazovnom nivou, u decembru 2020. godine u ukupnoj nezaposlenosti stručna nezaposlena lica (III - VIII stepen stručne spreme) učestvuju sa 66,4%, a nestručna (I - II stepen stručne spreme) sa 33,6%. Među stručnim nezaposlenim licima najbrojnija su lica sa srednjom stručnom spremom (III - V stepen stručne spreme), koja u ukupnoj nezaposlenosti učestvuju sa 51,2%. Starosna struktura nezaposlenih lica je veoma nepovoljna. Prosečna starost nezaposlenih lica je oko 42 godine, pri čemu broj nezaposlenih starijih od 50 godina iznosi 170.661 lica ili 34,7% od ukupnog broja nezaposlenih lica na evidenciji Nacionalne službe u decembru 2020. godine. Mladih do 30 godina je 21,6% (ili 105.959 lica). Ako posmatramo dužinu traženja posla nezaposlenih lica, od ukupnog broja lica na evidenciji, duže od 12 meseci (dugoročno nezaposleni) posao traži 325.520 lica ili 66,3%. Prosečna dužina trajanja nezaposlenosti lica na evidenciji u decembru 2020. godine iznosi 4 godine 9 meseci. Ukupan broj nezaposlenih osoba sa invaliditetom prijavljenih na evidenciju Nacionalne službe (bez obzira na aktivnost) je 19.226 (7.972 su žene, odnosno 41,5%), dok je aktivnih nezaposlenih osoba sa invaliditetom 12.897 (5.574 su žene, odnosno 43,2%).

U Akcionom planu za period od 2021. do 2023. godine za sprovođenje Strategije zapošljavanja u Republici Srbiji za period od 2021. do 2026. godine kategorije teže zapošljivih nezaposlenih lica su ekstenzivno postavljene i obuhvataju veliki broj lica koja se međusobno razlikuju prema nivou zapošljivosti koji poseduju, tako da je neophodno obezbediti da se u mere aktivne politike zapošljavanja uključuju samo oni pripadnici ovih kategorija kojima je takva podrška potrebna u cilju integracije na tržište rada. Takođe je veoma važno opredeliti vrstu potrebne podrške u svakom pojedinačnom slučaju. Zbog toga se uključivanje u mere aktivne politike zapošljavanja vrši u skladu sa procenom zapošljivosti i individualnim planom zapošljavanja. Na osnovu procene zapošljivosti određuje se nivo potrebne podrške, a u individualnom planu zapošljavanja utvrđuju se konkretne aktivnosti i mere koje lice koje traži posao i Nacionalna služba za zapošljavanje treba da preduzmu u cilju povećanja zapošljivosti i zapošljavanja lica.

U okviru pojedinih mera aktivne politike zapošljavanja definisane su kategorije teže zapošljivih lica koja se uključuju u meru, a u merama u okviru kojih nisu definisane kategorije, prioritet za uključivanje imaju nezaposlena lica iz sledećih kategorija:

- Lica bez osnovnog obrazovanja;
- Lica bez završene srednje škole;
- Lica starosti 50 i više godina;
- Dugoročno nezaposlena lica koja posao traže duže od 12 meseci, a posebno nezaposlena lica koja posao traže duže od 18 meseci;
- Žene, posebno dugoročno nezaposlene žene;
- Mladi do 30 godina starosti, a posebno mlade žene, mladi bez završene srednje škole, kao i mladi bez radnog iskustva;
- Osobe sa invaliditetom;
- Romi;
- Korisnici novčane socijalne pomoći;
- Lica u statusu viška zaposlenih;

Takođe, u mere aktivne politike zapošljavanja uključivaće se i nezaposlena lica iz sledećih teže zapošljivih kategorija:

- mladi u domskom smeštaju, hraniteljskim i starateljskim porodicama;
- žrtve porodičnog nasilja;
- žrtve trgovine ljudima;
- izbegla i raseljena lica, povratnici prema Sporazumu o readmisiji;
- samohrani roditelji;
- supružnici iz porodice u kojoj su oba supružnika nezaposlena;
- roditelji dece sa smetnjama u razvoju;
- bivši izvršioци krivičnih dela.

Poseban prioritet za uključivanje u mere aktivne politike zapošljavanja imaju lica koja se suočavaju sa više faktora otežane zapošljivosti, odnosno, koja pripadaju u dve ili više prethodno navedenih kategorija teže zapošljivih lica. Shodno uvedenoj praksi rodnog budžetiranja, u mere aktivne politike zapošljavanja podjednako će se uključivati nezaposleni muškarci i žene, radi podsticanja jednakih mogućnosti za njihovo zapošljavanje.

Programi za zapošljavanje

Obuke na zahtev poslodavca – za nezaposlene – sticanje dodatnih znanja i veština potrebnih za obavljanje poslova na konkretnom radnom mestu, na zahtev poslodavca koji pripada privatnom sektoru, kao i preduzeća za profesionalnu rehabilitaciju i zapošljavanje osoba sa invaliditetom koja posluju sa većinskim državnim kapitalom, ukoliko na evidenciji nezaposlenih Nacionalne službe za zapošljavanje nema lica sa potrebnim znanjima i veštinama za obavljanje poslova na konkretnom radnom mestu, odnosno postojeća znanja i veštine ne odgovaraju potrebama konkretnog radnog mesta. Poslodavac ima obavezu da sa najmanje 50% lica koja su uspešno završila obuku, zasnuje radni odnos, u trajanju od najmanje šest meseci od datuma zasnivanja.

Nacionalna služba za zapošljavanje učestvuje u finansiranju troškova obuke i utvrđuje visinu mesečne novčane pomoći i troškova prevoza za polaznike obuka, u zavisnosti od raspoloživih sredstava i u skladu sa propisima iz oblasti zapošljavanja i profesionalne rehabilitacije. Za uključivanje nezaposlenih osoba sa invaliditetom, sredstva za finansiranje troškova obuke se mogu uvećati do 20%.

Subvencije za zapošljavanje nezaposlenih lica iz kategorije teže zapošljivih

Subvencija za zapošljavanje nezaposlenih lica iz kategorije teže zapošljivih podrazumeva finansijski podsticaj, u jednokratnom iznosu, poslodavcima iz privatnog sektora, za zapošljavanje nezaposlenih lica i to:

- Lica bez osnovnog obrazovanja;
- Lica bez završene srednje škole;
- Lica starosti 50 i više godina;
- Dugoročno nezaposlena lica koja posao traže duže od 12 meseci, a posebno nezaposlena lica koja posao traže duže od 18 meseci;
- Žene, posebno dugoročno nezaposlene žene;
- Mladi do 30 godina starosti, a posebno mlade žene, mladi bez završene srednje škole, kao i mladi bez radnog iskustva;
- Osobe sa invaliditetom;
- Romi;
- Korisnici novčane socijalne pomoći;
- Lica u statusu viška zaposlenih;
- Samohrani roditelji; - Supružnici iz porodice u kojoj su oba supružnika nezaposlena;
- Roditelji dece sa smetnjama u razvoju;

Visina subvencije za zapošljavanje nezaposlenih lica iz kategorije teže zapošljivih prema stepenu razvijenosti jedinica lokalne samouprave utvrđenim u skladu sa posebnim propisom Vlade iznosi:

- 1) za prvu grupu (iznad republičkog proseka) i drugu grupu (u rasponu od 80% do 100% republičkog proseka) – 200.000,00 dinara po korisniku;
- 2) za treću grupu (u rasponu od 60% do 80% republičkog proseka) – 225.000,00 dinara po korisniku;
- 3) za četvrtu grupu (stepen razvijenosti ispod 60% republičkog proseka) i za devastirana područja (stepen razvijenosti ispod 50% republičkog proseka) – 250.000,00 dinara po korisniku.

Navedeni iznosi subvencije za zapošljavanje sledećih kategorija teže zapošljivih lica i to:

1. osobe sa invaliditetom;
2. radno sposobni korisnici novčane socijalne pomoći;
3. mladi u domskom smeštaju, hraniteljskim porodicama i starateljskim porodicama;
4. žrtve porodičnog nasilja,

uvećavaju se za 20% tako da iznose:

- 1) za prvu grupu (iznad republičkog proseka) i za drugu grupu (u rasponu od 80% do 100% republičkog proseka) – 240.000,00 dinara po korisniku;
- 2) za treću grupu (u rasponu od 60% do 80% republičkog proseka) – 270.000,00 dinara po korisniku;
- 3) za četvrtu grupu (stepen razvijenosti ispod 60% republičkog proseka) i za devastirana područja (stepen razvijenosti ispod 50% republičkog proseka) – 300.000,00 dinara po korisniku.

Realizacija se prati 12 meseci.

Podrška samozapošljavanju

Podrška samozapošljavanju obuhvata stručnu pomoć i sredstva u vidu subvencije za samozapošljavanje.

Stručna pomoć koju može da ostvari nezaposleni koji se samozapošljava sastoji se od informativnih i savetodavnih usluga, obuke za razvoj preduzetništva, kao i podrške u prvoj godini poslovanja koja se realizuje kroz mentoring program i specijalističke obuke u NSZ, regionalnim razvojnim agencijama i dr.

Sredstva za samozapošljavanje u 2021. godini odobravaju se nezaposlenom licu u vidu subvencije, u jednokratnom iznosu od 250.000,00 dinara po korisniku radi osnivanja radnje, zadruge, trgovine ili drugog oblika preduzetništva, kao i za osnivanje privrednog društva ukoliko osnivač zasniva u njemu radni odnos.

Odobrovanje subvencije za samozapošljavanje određuje se na osnovu ocene biznis plana, a prioritet za odobrovanje subvencije imaju nezaposleni koji pripadaju sledećim kategorijama:

1. mladi do 30 godina starosti;
2. viškovi zaposlenih;
3. Romi;
4. osobe sa invaliditetom;
5. žene.

U slučaju samozapošljavanja osoba sa invaliditetom subvencija se odobrava u jednokratnom iznosu od 270.000,00 dinara po korisniku, radi osnivanja radnje, zadruge ili drugog oblika preduzetništva, kao i za osnivanje privrednog društva ukoliko osnivač u njemu zasniva radni odnos.

U 2022. i 2023. godini sredstva za samozapošljavanje iznose 300.000,00 dinara, odnosno 330.000,00 dinara za osobe sa invaliditetom.

Realizacija se prati 12 meseci.

Program stručne prakse

Stručna praksa – podrazumeva stručno osposobljavanje za samostalan rad u struci, za koje je stečeno odgovarajuće obrazovanje, radi obavljanja pripravničkog staža, odnosno sticanja uslova za polaganje stručnog ispita kad je to zakonom, odnosno pravilnikom predviđeno kao poseban uslov za samostalan rad u struci. Namenjena je nezaposlenim licima bez radnog iskustva u struci, sa najmanje srednjim obrazovanjem i realizuje se bez zasnivanja radnog odnosa. Prioritet za uključivanje imaju nezaposlene osobe sa invaliditetom i Romi.

Stručna praksa se realizuje kod poslodavca koji pripada privatnom sektoru, dok se najviše do 40% ukupno planiranih učesnika može angažovati u javnom sektoru, po sledećim prioritetima:

- 1) na poslovima zdravstvenih radnika;
- 2) na poslovima socijalne zaštite;
- 3) na poslovima obrazovanja i vaspitanja;
- 4) na poslovima pravosuđa.

Izuzetno na teritoriji AP Kosovo i Metohija i devastiranih područja stručna praksa se realizuje kod poslodavca koji pripada privatnom ili javnom sektoru, pri čemu privatni sektor ima prioritet.

Trajanje stručne prakse utvrđeno je zakonom, odnosno pravilnikom, a Nacionalna služba za zapošljavanje istu finansira najduže do 12 meseci.

Nacionalna služba za zapošljavanje utvrđuje visinu mesečne novčane pomoći nezaposlenom licu uključenom u stručnu praksu, srazmerno ukupno planiranom broju učesnika i raspoloživim sredstvima, u skladu sa propisom u oblasti zapošljavanja.

Javni radovi

Javni radovi se organizuju u cilju radnog angažovanja teže zapošljivih nezaposlenih lica i nezaposlenih u stanju socijalne potrebe, radi očuvanja i unapređenja radnih sposobnosti nezaposlenih, kao i ostvarivanja određenog društvenog interesa.

Javni radovi se organizuju na području onih jedinica lokalnih samouprava, koje prema stepenu razvijenosti utvrđenim u skladu sa posebnim propisom Vlade pripadaju:

- 1) trećoj grupi (u rasponu od 60% do 80% republičkog proseka) i
- 2) četvrtoj grupi (stepen razvijenosti ispod 60% republičkog proseka) i devastiranim područjima (stepen razvijenosti ispod 50% republičkog proseka).

U program javnih radova uključuju se nezaposlena lica iz sledećih kategorija:

1. radno sposobni korisnici novčane socijalne pomoći;
2. Romi;
3. lica bez završene srednje škole;
4. lica koja posao traže duže od 18 meseci;
5. osobe sa invaliditetom.

Prioritet za uključivanje u meru imaju lica iz navedenih kategorija koja se prvi put angažuju na javnim radovima.

Na javnim radovima se radno angažuje najmanje pet nezaposlenih lica.

Poslodavac koji sprovodi javne radove zaključuje sa nezaposlenim ugovor o radnom angažovanju u skladu sa propisima o radu i javnim konkursom. Sredstva namenjena za organizovanje javnih radova koriste se za:

1) isplatu naknade za obavljen posao licima angažovanim na javnim radovima (po osnovu ugovora o privremenim i povremenim poslovima u visini do 22.000,00 dinara na mesečnom nivou za pun fond radnih časova, odnosno srazmerno vremenu radnog angažovanja na mesečnom nivou, koja se uvećava za pripadajući porez i doprinose za obavezno socijalno osiguranje i koja obuhvata i troškove dolaska i odlaska sa rada);

2) naknadu troškova sprovođenja javnih radova poslodavcu (najviše do 2.000,00 dinara po licu, jednokratno, u zavisnosti od trajanja javnog rada);

3) naknadu troškova obuke (u jednokratnom iznosu od 1.000,00 dinara po angažovanom licu koje je završilo obuku), koja se u zavisnosti od vrste i složenosti poslova može organizovati po internom programu poslodavca izvođača javnog rada ili programu obrazovne ustanove. Po završetku obuke licu se izdaje interna potvrda o stečenim kompetencijama ili javno priznata isprava ukoliko je obuku realizovao JPOA.

Javni radovi se organizuju u oblasti socijalne zaštite i humanitarnog rada, održavanja i obnavljanja javne infrastrukture, održavanja i zaštite životne sredine i prirode.

Pravo učestvovanja u postupku organizovanja javnih radova imaju organi autonomne pokrajine i organi jedinica lokalne samouprave, javne ustanove i javna preduzeća, privredna društva, preduzetnici, zadruge i udruženja.

Obuke na radnom mestu

Svrha programa obuka i podrške za mlade koji traže zaposlenje je:

- da obezbedi tehničku i finansijsku pomoć poslodavcima koji imaju potrebu za kvalifikovanom radnom snagom kroz obezbeđivanje mogućnosti za pohađanje obuka na radnom mestu, posebno za mlade tražioce zaposlenja koji se suočavaju sa teškoćama na tržištu rada;
- da olakša proces zapošljavanja, kvalifikaciju i izbor novih zaposlenih.

Koristi za odabrane poslodavce

- Besplatna stručna podrška u pronalaženju i predselekciji odgovarajućih polaznika obuke u okviru grupe mladih potencijalnih kandidata
- Besplatna obuka instruktora u kompaniji (mentora);
- Besplatna stručna podrška u razvoju programa obuke – kurikuluma;
- Naknada dela troškova programa obuke, kao što su troškovi administracije, teorijske obuke, zarada / naknada zarade polaznika obuke, zaštitne odeće, dodatne zaštitne opreme i ostalih obaveznih mera zaštite u vezi sa KOVID-19, angažovanja mentora, materijala za praktični deo obuke, i (gde postoji potreba) ulaznog sanitarnog pregleda i dodatnog osiguranja polaznika.

Ova publikacija nastala je u okviru projekta "Evropa sa nama: promocija EU vrednosti u jugozapadnoj Srbiji u kontekstu oporavka od COVID-19" koji je podržan od strane ambasade Nemačke u Srbiji. Projekat ima dva osnovna cilja - da unapredi kapacitete i znanja trenutnih i svih budućih pružalaca usluga i donosioca odluka na lokalnom nivou i da uspostavi mehanizam kontinuiranog učenja i izgradnje kapaciteta osoba koje zagovaraju javne politike u skladu sa EU vrednostima na lokalnom nivou.

